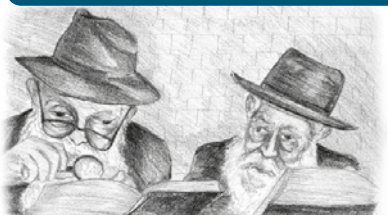
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח



בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת תולדות ■ כ"ט מרחשון ה'תשפ"ג ■ 23.11.2022 ■ גליון מס' 710

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

רבקה בת בתואל
שלמה המלך אומר: "טוב לשמוע גערת חכם מאיש שומע שיר כסילים"...
המשך בעמ' 2

ריח בגדיו
לאחר שרבקה שומעת את יצחק בעלה מבקש מעשו בנה הגדול...
המשך בעמ' 3

שו"ת חורף
שאלות ותשובות
המשך בעמ' 4

סיפור לשבת
בזכות "מלווה-מלכה"
ערב אחד בימי בין הזמנים צלצל הטלפון בביתו של אברהם יעקב...

ברכת אב-בית-דין
לבית הדין לענייני ממונות בחולון הגיעו לדין תורה חתן טרי והצלם....
המשך בעמ' 5

שביבים
- סגולה לעשירות
- הלומד בעת צרה, זכותו גדולה יותר
- פעל לו ישועה לאריכות ימים
- כיצד מוכיחין

המשך בעמ' 8

ביאור ברכת יצחק ליעקב "ויתן לך"
"ויגש ויישק לו וירח את ריח בגדיו ויברכהו, ויאמר ראה ריח בני כריח...
המשך בעמ' 10

סגולה לזיווג הגון
כתב בספה"ק אגרא דכלה (פר' ויצא): מקובל בידינו דכול מי שצריך לישא...
המשך בעמ' 11

"ויאהב יצחק את עשו"

/ הרב דוד ברוורמן שליט"א, ערכים

"רבי, מדוע כה קשה לחזור בתשובה? מדוע אני נתקל בקשיים ומכשולים כה רבים בדרכי אל דרך ה' ? מה הסיבה שאיני מצליח לעמוד בהבטחותיי וקבלותיי? הלא נאמר בחז"ל: "הבא ליטהר מסייעין אותו" כיצד זה בא לידי ביטוי אצלי?!" את כל השאלות האלה הפנה מ. בחור בעל תשובה אל רבו - ראש הישיבה. מ. גדל בעברו בבית חרדי, ובצוק העיתים חצה את הקווים ויצא לתרבות רעה. הוא עזב את הארץ לכוון המזרח הרחוק. ושם התעסק באומנות. בנסי ניסים, בדרך לא דרך שב בתשובה שלמה. אלא שההתמודדות קשה, והוא אינו יודע כיצד לצלוח את מהמורות החיים. השיב לו הרב בשאלה: תאמר לי, מהו התחביב האהוב עליך? "אני אוהב אומנות, בעיקר ציור", השיב מ. "איזה ציור הכי אהוב עליך?" שאל הרב, "פיקאסו" הוא ענה. "ואיזה מהציורים של פיקסו אתה הכי אוהב? " המשיך הרב להתעניין, מ. חושב, ומגיע למסקנה :ציור "השקיעה", בציור רואים חוף ים, השמש מאירה את השמים בגוונים עזים ומרהיבים לקראת שקיעתה, ברקע ילדים משחקים בחול, וישישים הצועדים לצדם. ובכלל, הוסיף מ., השקיעה אומרת לי המון. יש בה הרבה משמעות בשבילי. הסמליות של השמש שכעת שוקעת ולמחר שוב זורחת, יש בזה יותר מרמז עבורי... גם ההתבוננות בילדים השקועים במשחקם ואינם רואים את הקשישים שלצדם, מסמלת את המושג של: "דור הולך ודור בא". כל זה מעורר בי המון רגשות, סיים מ. את תיאורו. "וכמה שווה התמונה?" שאל הרב? בדיוק עכשיו שמעתי שמכרו את הציור במכירה פומבית ב'סותבי'ס' בשמונה מיליון דולר! ענה הבחור. והרב ממשיך להקשות: תאמר לי, ואם לצד פיקסו כשצייר את הציור, היה עומד אדם עם מצלמה פשוטה ומצלם את התמונה המרהיבה הזו, מה לדעתך היה מדויק יותר הציור או התמונה? "ברור שהתמונה" ענה הבחור. וכמה אתה חושב שהייתה שווה תמונה כזו? המשיך הרב לברר,"כעשרים סנט". - "תסביר לי, איך זה שעל ציור הפחות מדויק משלמים שמונה מיליון דולר ועל תמונה מדויקת להפליא משלמים עשרים סנט בלבד? התשובה היא שמצלמה טובה בד"כ לא עושה טעויות. היא מכונה המתוכננת מראש לכך שלא תעשה לעולם טעויות. אך בן אנוש אין אפשרות שלא יעשה טעויות או שגיאות. כשהוא מצייר, הוא משקיע את כל כולו בציור. הוא מבטא בציורו את רגשותיו ותחושותיו. בעין מדויקת אתה יכול לראות שם את הנפש שלו. את החוויות שהוא עבר. כי הוא שם את עצמו בתוך הציור. ולכן היצירה יכולה להיות שווה שמונה מיליון דולר. מצלמה היא בס"ה רובוט מכני. להבדיל, לקב"ה יש מיליארדי מלאכים קדושים וטהורים. הם לעולם לא טעו ולא יטעו! אך אנו בני אדם הקרוצים מחומר, יש ניסיונות, וקשיים. עליות וירידות. לנו נתנה הזכות וההזדמנות להתמודד עם ניסיונות ופיתויים. והם נועדו לשמש כסולמות לטפס ולעלות. וכאשר אנו זוכים לצלוח את מהמורות החיים, אנו עולים על דרגת המלאכים! כאשר באים אלינו הניסיונות, הם לא באו בטעות... אלא הם מכוונים בדיוק ישיר אלינו, להעמידנו במבחן, האם נכנע לדחפים או נתמודד ונצלח להם, נתמודד או נתמוטט. במבחנים כאלה לא תמיד ידינו על העליונה... הקב"ה מצפה מאתנו לרצות להילחם ולהיאבק. עיקר המבחן נמצא בעצם המאבק ולא רק בתוצאה. וכשמגלים נכונות, אתה תראה במו עיניך את הסיוע משמים.

מעשה זה סיפרתי לאב כאוב ושבור. בנו סרך והפנה עורף ליהדותו, והלך לרעות בשדות זרים. האב , בעצת גדולי ישראל, השאיר את בנו בביתו בחדרו שבעליית הגג. והוא ורעייתו מעניקים לו את כל שיש להם כדי שיחוש שייך ובן אהוב למשפחתו. וב"ה הוא מתחיל לשוב אט אט אל מורשת אבותיו. אלא שאחרי כול כמה צעדים קדימה, פתאום הוא שב כמה צעדים אחורנית... ולאחר מכאן הוא מתחרט ומתקן את דרכו, אך שוב חוזר חלילה... שאל האב בכאב עצור: "עד מתי?"

בתשובה פתחתי בפני האב חומש בראשית בפרשת תולדות: " ויהי עֵשו איש ידע ציד איש שדה, ויעקב איש תם ישב אהלים, ויאהב יצחק את עֵשו כי ציד בפיו ורבקה אהבת את יעקב" (בראשית כ"ה כ"ז כ"ח) שואלים חז"ל "במדרש הגדול": ויאהב יצחק את עֵשו, וכי לא היה אבינו יצחק יודע במעשה עֵשו שהן

כעורין?, והכתוב אומר: "הלא משנאיך ה' אשנא", ומפני מה אהבו?!

אלא שהיה אוהבו בפניו בלבד, כדי לקרבו ולמשכו, שהרי קל וחומר, אם כשהוא אוהבו מעשיו מקולקלין, אילו שׂנאו וריחקו על אחת כמה וכמה, ואמרו רבותינו לעולם תהא ימין מקרבת ושמאל דוחה כלומר, יצחק אבינו ידע גם ידע היטב על טיב בנו עשיו, אך ידע שאם יטיח בבנו את האמת בפרצופו, אזי הוא יגיע למקומות שפלים פי כמה יותר. ונוסיף על כך את דברי בעל העקידה על הפסוק: "ותכהין עיניו" (שם כ"ז א) - ...אך בכל זאת לא נעלם ממנו דרך עשו, ורצה לזכותו במצוות לשעתו לקבל את הטוב, וכן דרך ה' בבלתי שלמים, כמו במצרים, שנתן להם זכות פסח ומילה.

ברוח דברים אלו מבאר בעל ה"שפת אמת": גם נראה שבוודאי היתה ברכת יצחק לעשו באופן שהיה עשו מרוחק מהקדושה, שעם כל זה יוכל למצא הארת הקדושה, כי בוודאי גם יצחק ידע שאינו צדיק, רק שסבור שעוד יוכל להתקרב להקדושה... (שם תרל"ב)

רעיון נפלא שמעתי מידידי הרב שמואל רוטנר שליט"א מנהל מחלקת "נוער מתמודד" בערכים. כתוב בגמרא במסכת שבת (פ"ט) : אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מאי דכתיב: "כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך" (ישעיהו ס"ג, ט"ז), לעתיד לבא יאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם: בניך חטאו ליז! אמר לפניו: רבונו של עולם! ימחו על קדושת שמך." ברור לכול שאם אוהבם של ישראל אברהם אבינו איש החסד עונה תשובה כה קשה כנראה שעסקינן בעבירות קשות ונוראיות. אך הקב"ה אינו מרוצה מתשובה זו, ופונה ליעקב אבינו ואמר: בניך חטאו! אמר לפניו ריבונו של עולם ימחו על קדושת שמך. אמר (הקב"ה) "לא בסבי טעמא ולא בדרדקי עצה" כלומר, לא בזקנים (אברהם) ימצא דבר טעם, ולא בצעירים (יעקב) תמצא עצה. אזי נלך ליצחק אבינו.

"אמר לו ליצחק: בניך חטאו ליז! אמר לפניו: רבונו של עולם! בני ולא בניך? בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע קראת להם "בני בכורי", עכשיו בני ולא בניך?! בהמשך הגמרא מנסה יצחק אבינו ללמד זכות על עם ישראל בכמה אופנים. וסיים את דבריו: "אם אתה סובל את כולם, מוטב, ואם לאו פלגא עלי ופלגא עליך. ואם תמצא לומר כולם עלי - הא קריבית נפשי קמך! " כלומר, אומר יצחק לריבונו של עולם. או הכל עליך, או נתחלק חצי חצי, ואם אתה רוצה שאני אקח עלי את כל החטאים גם זה מקובל, אני הקרבתי את נפשי לפניך ואני לוקח את הכול עלי. מסיימת הגמרא: "פתחו ואמרו (עם ישראל) : כי אתה (יצחק) אבינו. אמר להם יצחק: "עד שאתם מקלסין לי קלסו להקדוש ברוך הוא".

מה פשרה של ה'עיסקה': "חצי עלי חצי עליך, או שהכול עליו"- כיצד זה לקח על עצמו יצחק את עוונותיהם של ישראל? מיישב זאת הרה"ק רבי מאיר מפרמישלן זי"ע : "דווקא יצחק אבינו היה יכול לטעון כך לפני השי"ת, שהרי אף הוא התנהג ככה עם עשיו בנו רשע, שאהבו וריחם עליו וקרבו. משא"כ אברהם גירש את בנו ישמעאל, ויצחק מיטתו שלימה. אך עשיו לא רק שנשאר בבית אביו למרות רשעותו, גם הכניס את נשותיו שעליהם נאמר: "ותהיין מרת רוח ליצחק ורבקה" מבאר רש"י: "כל מעשיהן היו להכעיס ולעיצבון". הסבל מהן הגיע עד כדי: "ותכהין עיניו מראות" מבאר רש"י שמעשנן של אלו שהיו מקטרות לעבודה זרה. יצחק אבינו כבר לא יכול לראות בעיניו, מרוב הצער מעשן של ע"ז בתוך ביתו מאנשי ביתו! אך הוא השאיר אותם בבית. הוא יכול לבקש רחמים על עמו ולומר: "חצי עלי חצי עליך". יצחק ורבקה התמודדו בגבורה עם ילד הכי קשה, הכי רשע, והכי מאכזב. ולמרות הכול סבלו אותו בביתם. ובזכות אותו קושי נושעו לנצח עם ישראל!!

אין להסיק מכך הנהגה לכולם, בכל מקרה יש להיוועץ , אך כאן נלמדת הדרכה הכללית: יש לעשות כל שאפשר לקרב ולהשפיע אהבה, כי חום ואהבה בכוחם להמיס את הקרח שהצטבר על הלב.

רבקה בת בתואל

/ הרב יעקב הלוי פילבר

שלמה המלך אומר: "טוב לשמוע גערת חכם מאיש שומע שיר כסילים" [קהלת ז ה] אין להבין את דבריו כפשוטם: שדברי החכם הם טובים יותר מדבריו של הכסיל, כי לומר דבר כזה לא צריך להיות החכם מכל האדם. ואפילו אם כוונתו היא שטוב יותר לשמוע גערה מאשר לשמוע "שיר כסילים", גם באמירה זו אין חכמה גדולה. על כן יש המסבירים את דברי שלמה בדרך זו: טוב לשמוע גערה מחכם כזה שהוא עצמו בעבר שמע שיר כסילים, כי הוא מכיר ויודע את המתרחש בעולם הכסילים, ולכן יש לו יתרון על חכם שאינו מכיר את עולמם של הכסילים, כי חכם שאינו מכיר את עולם הכסילים, גערתו תהיה פעמים רבות תלושה מן המציאות. בהבחנה הזו בין חכם המכיר את דרכי הכסיל לחכם שאינו מכיר אותם היה יתרון לרבקה על יצחק, יצחק אבינו שחי וגדל בביתם של אברהם ושרה, בבית שהטוב והחסד שררו בו, שלא נפגש בסביבתו הקרובה באנשים שליליים, על כן היה רחוק בעיניו ליחס לבני אדם תכונות של רוע ומרמה, ומפני זה ללא קושי הצליח עשו לצוד בפיו את אביו, עד שאביו אהבו. ואילו רבקה שגדלה וחיה בביתם של בתואל ולבן, בבית מלא שקרים ורמאות, היא הכירה מקרוב את התככנות והצביעות, ובקלות הבחינה בהתנהלות המפותלת וההפכפכנית של עשו, וידעה לזהות נכון את אופיים של עשו ושל יעקב, היא שנתנה את מלוא אהבתה לבנה יעקב, ככתוב: "ורבקה אוהבת את יעקב".

אבל לא הכול סוברים שעשו הצליח לרמות ולהטעות את אביו יצחק, כמו "מדרש הגדול" [כה כח] ששאל: "וכי לא היה אבינו יצחק יודע במעשה עשו שהן כעורין ומפני מה אהבו? אלא שהיה אוהבו בפניו בלבד כדי לקרבו ולמושכו, שהרי קל וחומר, אם כשהוא אוהבו מעשיו מקולקלין, אילו שנאו וריחקו על אחת כמה וכמה. ואמרו

רבותינו: 'לעולם תהא ימין מקרבת ושמאל דוחה' לכך נאמר: 'ויאהב יצחק את עשו'". גם ה"ספורנו" סובר שאמנם יצחק לא הכיר בגודל רשעו של עשו, אבל לדעתו הכיר יצחק בעדיפותו של יעקב על עשו, והראיה של ה"ספורנו" היא שכאשר בקש יצחק לברך את יעקב לא שאל ממנו מטעמים ולא בקש ממנו דבר אלא ברכו תיכף, מה שאין כן עשו, שלא היה ראוי מצד עצמו לברכה, על כן ביקש ממנו אביו שיעשה לו מטעמים כדי שיתעסק בכבוד אב, ובזה תחול עליו הברכה.

אלא שאם כך מדוע למרות שידע יצחק ביתרונו של יעקב, מדוע הוא בכל זאת מברך את עשו בברכת: "הווה גביר לאחיך"? ומסביר הספורנו: "כי יצחק חשב שיהיה טוב ליעקב שתספיק לו נחלת ארץ ישראל, אלא שיחיה בה עם איזה שעבוד (כמו המנדט הבריטי), כדי שלא יטריד נפשו בענייני השררות והבלי הנפסדים". גם החתם סופר [ב"תורת משה" פרשת תולדות] סובר שיצחק נתן אימון בעשו, והוא מסביר מדוע ביקש יצחק לברך את עשו דווקא בברכות העולם הזה, כי יצחק טעה וחשב שעשו מכיר ערך התורה והמצוות, ולכן יספק ליעקב את צרכיו הגשמיים שיוכל לעסוק בתורה ועבודה כמו שנהגו יששכר וזבולון. ואילו רבקה שהייתה מכרת את עשו, היא ידעה שאם עשו יהיה השולט על אמצעי העולם הזה לא תהיה ליעקב האפשרות לעבוד את ה' וללמוד תורה, מפני שעשו לא ייתן לו מענייני העולם הזה. ומסביר החת"ס שזאת היתה כוונת עשו במכירת הבכורה, שקדושת הבכורה ענינה עבודת ה', ומפני שעשו חשב שאם ה"עולם הזה" יהיה בידו והוא לא יתנו ליעקב ממילא לא תהיה ליעקב האפשרות לעבוד את ה' (אם אין קמח אין תורה), ותתבטל המכירה. ורק רבקה היא שירדה לסוף דעתו של עשו, ולכך סיבבה שיצחק יברך בברכות העולם הזה את יעקב, וכאשר שניהם יהיו בידו של יעקב יוכל לעבוד את ה' כרצונו.

מדברי ה"ספורנו" וה"חתם סופר" אנו למדים עד כמה חשוב שהאומה הישראלית תהיה לא רק רוחנית אלא גם תשלוט על האמצעים הכלכליים, שיאפשרו לה את העצמאות הכלכלית, כי בלעדיהם היא תהיה תלויה בחסדי הגויים, והעצמאות הזו כדאית גם אם הדבר מחייב 'ימי מילואים', 'מס הכנסה', ושאר חובות. ולא כאותם המתגעגעים ל"מנדט הבריטי" או לשלטון השולטן התורכי, שאז האחריות לענייני העולם הזה הייתה נתונה בידי הגויים, והדבר נוצל לרעה על ידם. את הסוד הזה ידעה רבקה, והיא ידעה שהובאה ממרחקים לא רק בשביל להיות אשה ליצחק, שהרי ישנן נשים רבות גם בכנען וגם בחרן, אלא היא נלקחה ממרחקים על מנת למלא את מקומה של שרה בניהול בית אברהם, ועל כן דאגה לשלמותו של הבית, לא רק בהווה אלא גם להכינו לעתיד לבוא.

ריח בגדיו

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה, הריני כפרת משכבה

לאחר שרבקה שומעת את יצחק בעלה מבקש מעשו בנה הגדול, לצאת ולהביא לו מטעמים כדי שיוכל לברכו. פונה היא ליעקב בנה הקטן, ומבקשת ממנו לשמוע לקול הנבואה שבה[1]. שייקח את בגדי החמודות של עשו שנמצאים איתה בבית[2], וילך ליצחק לקבל ממנו את הברכות.

למרות זאת יעקב מעלה טענה באזני אמו - "אולי ימשני אבי והייתי בעיניו כמתעתע, והבאתי עלי קללה ולא ברכה[3]". שכן יעקב חושש שמא יצחק יראה את הניסיון לחטוף את הברכות, כפי שניסה לעשות עמו ישמעאל אחיו מאביו. שכשהיו יחדיו בשדה והיו מריבים על עניין המשכיות אברהם, זרק עליו ישמעאל חיצים - "כמתלהלה הירה זקים". ואמר לו שהוא יצחק האמיתי[4]. ואם יבין יצחק שאין זה עשו בנו, הוא עלול לקלל אותו.

וכאשר אומרת רבקה ליעקב לקחת את בגדי עשו, אזי יוכל יעקב להיכנס אצל אביו ולקבל את ברכתו. אך למרות זאת יצחק מרגיש בדבר ואף מבין שנעשתה כאן רמאות, ואף על פי כן - יצחק מברך את יעקב[5].

הדבר שהביא את יצחק לברך את העומד מולו, למרות שלא היה בטוח מי הוא זה - יעקב או עשו. היה ריח בגדיו של יעקב, שעלה באפו של יצחק. ולמרות שיעקב אף התכסה בעור גדי העיזים, המדיף ריח רע[6] - גבר ריח בגדי החמודות על שטף העיזים. שכן בגדי החמודות היו בגדי אדם הראשון שעשה לו הקב"ה עוד בגן עדן, עד שהגיעו לידי נמרוד[7] - שבכח אותו הבגד אף הצליח נמרוד להטעות את הבריות אחריו[8].

וכיוון שראה זאת עשו, חמד אותם בלבו - ולכן הרג את נמרוד[9]. וכשלבש את אותו הבגד, בו שימש את אביו תדיר[10] - הטעה את לב הבריות אחריו[11]. ואף את יצחק אביו, דימה לצוד בפיו - בדרך הזו[12].

ולכן כעת כשנכנס יעקב ליצחק אביו עם אותם הבגדים, הוא מבחין בסכנה הטמונה בהם - בכך שהם מתעתעים את עיני הרואה אותם. ומשכך היה - גנז יעקב וטמן אותם באדמה[13].

יעקב הבין זאת לאחר שיצחק אומר לו כמשיח לפי תומו - "ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'[14]". וזאת למרות ששאל אותו לפני כן - "האתה זה בני עשו אם לא[15]". שכן שם שמים היה שגור על פיו של יעקב, ולא על של עשו[16]. ולכן כעת משלים יעקב את ייעודו - כשחוטף מעשו לא רק את הבכורה כי אם גם את הברכה. ואז ניתן אכן לומר שהידים ידי עשו - בפן המעשי, אך הקול קול יעקב - בפן הרוחני[17].

ולימוד גדול לימד יצחק את יעקב באותו המעמד, כיצד אין לראות את הלבוש החיצוני של האדם מישראל - כי אם יש להתבונן ללב פנימה. וכך למרות שראה יצחק בעיני רוחו את בוגדי ופושעי ישראל, היוצאים מיעקב[18]. דווקא בגלל העניין הזה - הוא מברך את יעקב. ובכך מנחיל לו את הידיעה הגדולה בדבר מעלתם של ישראל

- שאף מי שנראה בעיינינו כריקני, הוא בעצם מלא מצוות כרימון[19] וחשוב וספון הוא לפני ה'.

ואף אנו כיום עלינו לשים לבנו לכך, שאין הלבוש מעיד על האדם וצורתו. ובמיוחד שלעיתים הבגד אף בוגד באדם הלובשו, ומראה דמות אחרת ממי שהאדם באמת. אלא עלינו להביט ללבב, ולראות את הטוב שבאדם פנימה. ואו אז אין צורך להתחפש ולתעתע איש ברעהו, כי אם ניתן לדבר בנחת כששם שמים שגור בפינו תמיד.

ומהרה יתקיים בכל ישראל - 'ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותרוש'. שיתן ויחזור ויתן לנו הקב"ה[20], שפע טוב עד בלי די.

1 - וַאֲמָרַת לֵיהּ אִפַּיהּ עֲלַי אִתְאֲמַר בְּנְבוּאָה דְּלָא יֵיתוֹן לָוָטָיָא עֲלָךְ בְּרִי - אונקלוס בראשית כז, יג
2 - ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדל החמדת אשר אתה בבית - בראשית שם, טו
3 - שם, יב
4 - **עם בני וגו'** מתשובת שרה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני אתה למד שהיה מריב עם יצחק על הירושה ואומר אני בכור ונוטל פי שנים ויוצאים בשדה ונוטל קשתו ויורה בו חצים כד"א (משלי כו) כמתלהלה היורה זקים וגו' ואמר הלא משחק אני - רש"י שם כא, י
5 - **גם ברוך יהיה** שלא תאמר אילולי שרימה יעקב לאביו לא נטל את הברכות לכך הסכים וברכו מדעתו (ב"ר) - שם כז, לג
6 - **וירח וגו'** והלא אין ריח רע יותר משטף העזים אלא מלמד שנכנסה עמו ריח גן עדן - שם, כז
7 - רבי יהודה אומר הכתונת שעשה הקב"ה לאדם ולאשתו היה עמם בתיבה, וכשיצאו מן התיבה לקחה חם בן נח והוציאה עמו והנחילה לנמרוד - פרקי דרבי אליעזר, כד
8 -ובשעה שהיה לובש אותה היו כל בהמה חיה ועוף באין ונופלין לפניו, כסבורין שהוא מכח גבורתו, לפיכך המליכוהו עליהם מלך, שנאמ' על כן יאמר כנמרוד גבור ציד לפני ה' - שם
9 - רבי אומר עשו אחיו של יעקב ראה את הכתונת שעשה הקדוש ברוך הוא לאדם וחוה על נמרוד, וחמד אותם בלבו והרגו ולקח אותה ממנו, ומנין שהיו חמודות בעיניו, שנאמר ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמודות (בראשית כז) - שם
10 -שבהן היה משמש את אביו - בראשית רבה סה, טז
11 - וכשלבש אותם נעשה גם הוא גבור, שנאמר ויהי עשו איש יודע ציד - פרד"א, כד
12 - **בפיו** כתרגומו בפיו של יצחק ומדרשו בפיו של עשו שהיה צד אותו ומרמהו בדבריו - רש"י בראשית כה, כח
13 - וכשבא יעקב מאת פני יצחק אביו אמר, אין עשו הרשע ראוי ללבוש את הכתנת הללו וחפר וטמנם שם, שנאמר טמון בארץ חבלו (איוב יח) - פרקי דר"א, כד
14 - בראשית כז, כז
15 - שם, כא
16 - **גשה נא ואמשך** אמר יצחק בלבו אין דרך עשו להיות שם שמים שגור בפיו וזה אמר כי הקרה ה' אלהיך - רש"י, שם
17 - וימשהו ויאמר הקל קול יעקב והידים ידי עשו - בראשית שם, כב
18 - ר' זירא אמר מהכא (בראשית כז, כז) 'וירח את ריח בגדיו' אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו - סנהדרין, לז.
19 - ריש לקיש אמר מהכא (שיר השירים ו, ז) 'כפלח הרמון רקתך' אפילו ריקנין שבך מלאין מצות כרמון - שם
20 - **ויתן לך** יתן ויחזור ויתן (ב"ר) - רש"י בראשית כז, כח

שו"ת חורף
הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שאלות ותשובות

שאלה: מה דינו של יהודי שהתפלל מנחה בראש חודש שחל ביום ששי, ומיד עם סיום התפילה קיבל שבת כדי לקיים מצוות 'תוספת שבת', אך מיד נזכר ששכח לומר 'יעלה ויבוא' במנחה...?

תשובה: אם ראש חודש חל גם בשבת, אז יתפלל ערבית פעמיים, אחת לשם ערבית ואחת לשם תשלומין של מנחה.

אבל אם בשבת זה כבר לא ראש חודש (כמו ביום ששי הקרוב ר"ח כסלו הבעל"ט) אזי אינו יוכל להתפלל ערבית פעמיים, כי כבר לא יוכל להזכיר 'יעלה ויבוא', ולחלק מהראשונים במקרה כזה אינו יכול להשלים, ואף לעשות תנאי של תפילת נדבה אינו יכול לעשות, כי בשבת לא מתפללים תפילה נדבה.

ולכן אם יש לו עדיין מספיק זמן להתפלל מנחה שוב עד השקיעה יכול הוא להישאל על קבלת השבת שלו בפני שלושה, כדין נדר, ויתחרט על קבלת השבת המוקדמת (וכן ניתן לפתוח לו פתח שאילו היה יודע בעת קבלת השבת ששכח לומר 'יעלה ויבוא' לא היה מקבל שבת עדיין) ואז יתפלל מנחה שוב, ולאחר מכן יקבל שוב את השבת עבור מצוות תוספת שבת.

שאלה: לעיתים קרובות מתארח על שולחני לסעודת שבת קודש בבוקר - יהודי מחלל שבת.

הוא מגיע עם הרכב וחוזר עם הרכב לאחר הסעודה.

מדובר בעניין משפחתי וקיבלתי על כך היתר מרב.

שאלתי היא לעניין הקידוש - אותו יהודי לא עושה קידוש בליל שבת, וכאשר הוא מתארח על שולחני אני מסופק אם אני צריך לעשות את הקידוש של הלילה כדי להוציאו ידי חובה, או לעשות את הקידוש של הבוקר?

תשובה: נפסק להלכה שבמקרה ויהודי לא שמע קידוש בליל שבת, יקדש ביום את הקידוש של הלילה (ללא אמירת 'ויכולו') ועוד נפסק להלכה שיהודי שכבר יצא ידי חובת קידוש יכול לעשות שוב קידוש עבור יהודי שעדיין לא קיים מצוות קידוש מדין 'ערבות'.

ולפי הנ"ל היה נראה לומר שאכן עליך לעשות את הקידוש של ליל שבת כדי להוציאו ידי חובה.

אמנם נראה לענ"ד כי במקרה הנוכחי אין אתה יכול לעשות קידוש של ליל שבת עבורו מחמת ב' סיבות:

א) כלל לא ברור אם יהודי שמחלל שבת במודע ובמתכוון בכלל מחויב במצוות קידוש (כל זמן שהוא מחלל את השבת) הרי הוא מחלל את השבת, הוא הגיע לסעודה עם הרכב בעיצומו של יום השבת, ולאחר הסעודה הוא יחזור עם הרכב, אז איזה טעם יש לקידוש , הלזה קידוש יקרא?

ויש לדון בכך רבות רבות אבל מידי ספק ומבוכה לא יצאנו.

ב) יש לדון אם יש דין 'ערבות' למומר.

ומאחר ויש כאן חשש ברכה לבטלה (שהרי אתה כבר עשית קידוש של לילה) אין לך אפשרות לעשות עבורו קידוש של ליל שבת, אלא תעשה את הקידוש של היום.

אך אפשר לומר לאותו יהודי שיעשה בעצמו עבור עצמו את הקידוש של ליל שבת קודם תחילת הסעודה של הבוקר.

שאלה: בעקבות ימי חגי הקניות האינטרנטיים - בלאק פריידי, סייבר מנדי, יום הרווקים הסיני ועוד.

גם אני לא טמנתי את ידי בצלחת, והזמנתי באינטרנט מוצר אחד או שניים או 07....

כעת המוצרים הגיעו, ואני רואה שמוצר אחד הגיע בטעות פעמיים.

האם אני חייבת להחזיר את זה לעלי אקספרס? (המשלוח עולה כסף) לתרום את זה לנזקקים? יכולה להשתמש בזה? להחזיר את זה לדואר? מה לעשות!?

תשובה: במקרה המדובר שההזמנה נעשית מגויים (כגון עלי אקספרס וכדומה) יכולה את להשתמש בשני המוצרים.

ביאור הדבר הוא שאף על פי שאסור לגזול גוי כמו שאסור לגזול ולגנוב מיהודי, מכל מקום כאשר מדובר ב'טעות הגוי', שהגוי טעה מעצמו, אין אנו צריכים לעדכן אותו על כך.

גם מצוות 'השבת אבידה' לא שייכת באבידה של גוי.

אמנם כאשר יש חשש של חילול ה' (שיגידו שהיהודים גנבים, וכדו') צריכים אנו להחזיר את הטעות או האבידה, אבל לא מחמת דיני ממונות, אלא כדי למנוע חילול ה'.

במקרה המדובר, חושבני שאין חשש של חילול ה', יש כל כך הרבה אריזות ומשלוחים שנשלחים ואין ידיעה ברורה שיהודי הוא זה שאסף את החבילה, ובכלל לא ברור שיש מישהו אנושי שעוקב אחרי כל חבילה וחבילה, ולכן גם חילול ה' לא שייך כאן, ויכולים אתם ליהנות משני המוצרים, למרות ששילמתם רק על אחד.

לתרום לנזקקים זה תמיד דבר טוב ללא כל קשר.

אולם אם מדובר בטעות של אתר או חנות בבעלות יהודית, צריך לעדכן אותם על הטעות ולשאול אותם מה לעשות, מדין 'השבת אבידה'.

סיפור לשבת

בזכות "מלווה-מלכה"

ערב אחד בימי בין הזמנים צלצל הטלפון בביתו של אברהם יעקב ('יענקי') אבוביץ, אברך נעים הליכות. על הקו היה רבי שלמה ב. , המשגיח בישיבה שבה יענקי לומד ומלמד.

בפיו של המשגיח – יהודי יקר ובעל נפש עמוקה ורגישה – בקשה לא שגרתית. נודע לו שכמה מבחורי הישיבה מתעתדים לצאת לטיול הרפתקני. זו ממש בעיה: מצד אחד מי יודע אלו סכנות ופחי יוקשים רוחניים וגשמיים עלול להצמיח טיול שכזה, ומאידך דוגל המשגיח בשיטה שאין לעמוד על גבם של הבחורים על כל צעד ושעל. סבור הוא שעצמאות מבוקרת יש בה כדי להצמיח את הבחורים. כך שמע מרבותיו, כי אומנם במשתלה תחת עיניו הפקוחות של הגנן וידיו האמונות – צומחים פרחים יפהפיים ושובי כל לב, אבל הארזים הגדולים – צומחים ביער... וכך מתלבט לו המשגיח מה יעשה, שופך את נפשו בכמה פרקי תהילים ולפתע מנצנץ הרעיון המבריק. ישלח את יענקי עם אותם בחורים. אלו מצדם ייהנו מחברתו הקלילה והעליזה, ומאידך אם יענקי בשטח, אין מתח. יכול היה להיות סמוך ובטוח שהטיול הנכסף יתנהל על מי מנוחות הן במישור הגשמי והן במישור הרוחני.

יענקי שומע את בקשתו-תחינתו של המשגיח ולאחר היסוס קל משיב בחיוב. אומנם, תכנן לאותו יום כמה סידורים דחופים בכל מיני משרדי ממשלה בנקים ועירייה, שבעולמם האפרורי יש רק שעות קבלה נוקשות ולא מתאימות לאברך שבבקרים נתונים כל מעיינו לטור-שולחן-ערוך הלכות מוקצה. ובכל זאת, האחריות על נפשות (וגופות) בחורים היקרים לליבו, דוחה אותם סידורים, שימתינו בסבלנות להזדמנות אחרת. וגם שלא לשמה יש כאן – התרעננות קלה גם היא ראויה בימים שכאלו.

וכך יוצר יענקי את הקשר עם "ראש החבורה", מספר בעדינות ששמע שיש טיול ו"אולי יש מקום פנוי עבורו בטנדר" (וכמובן שיש...). הנסיעה והטיול חולפים בנעימים, החלטתו של המשגיח מוכיחה את עצמה, שכן עצם נוכחותו של יענקי עם הבחורים מבטלת ממילא כל מיני מחשבות, תוכניות ודמיונות נעורים. אלא שככל יום, גם זה שהתחיל בזריחה, סופו שתשקע שמשו ויפנה את מקומו ללילה שאחריו.

וכאן החל מתגלע הוויכוח הראשון בין "רבי אברהם יעקב" לראש החבורה – יוסי. יוסי רוצה לטייל בעוד איזו מערה בסביבה "שאין מצב להיות כאן באזור ולפספס אותה", ואילו יענקי חושש משעת בין הערביים כזו – שעה שבה נבראו המזיקים, גם התוכנית הזו מסוכנת ועלולה לגרום נזקים. בסופו של דבר מגיעים לפשרה, ייסעו אל המערה, ויענקי הוא שיכנס לבדוק אם בשעה כזו אפשר עוד לבקר בה... יענקי אינו מהפחדנים, ובכל זאת ליבו הולם בעוז כשהוא נכנס פנימה.

ברוב חפזונו להיכנס כדי לצאת, לא הבחין בשלט אזהרה עם

המשך בעמוד הבא...

הרבה סימני קריאה בכניסה למערה. בעודו בפנים חש כמועל בתפקידו וייסר את עצמו שלא לשם כך נשלח על ידי המשגיח, אלא שייסוריו לא נמשכו זמן רב... צעד אחד לא נכון, אבן סוררת שלא נכנעה למדרך כף רגלו, פתאום הרגיש שהוא נופל ועלטה עמוקה השתררה סביבו... לא ידע כמה זמן היה שרוי באותה עלטה, כיוון שגם כשהתעורר המשיכה לשרור סביבו, סמיכה שקטה ומעיקה. מתברר כי בכניסה למערה היה שלט אזהרה על כך שבמערה נפערו כמה בורות והכניסה מסוכנת. למעשה כניסתה אף גודרה, אך שיתוף פעולה לא יזום בין מטיילים חסרי אחריות מחד וגנבי מתכות מאידך, גרם לכך שרק השלט נותר, אותו שלט שיענקי לא ראה.

כך מעד יענקי, נפל לתוך אחד מאותם בורות, שבר יד ורגל, וגרוע מכל את עצם הגולגולת. עצמות אולי סופן להתאחות, אבל אותה מכה איומה שחטף הראש – היא שגרמה לו ימים ארוכים של חוסר הכרה על סף התעוררות, נים ולא נים תיר ולא תיר. הדאגה לשלומו עטפה את משפחתו, ידידיו, חברי הכולל, בחורי הישיבה ובני הקהילה. הכול עמדו בתפילה לשלומו ובריאותו של אברך יקר שבביתו שלושה פעוטות הזקוקים לאבא.

בראש הדואגים, שניים. דואגים, מלאי חרדה ויגון ואכולי חרטה. המשגיח ויוסי. כל אחד כשלעצמו מאשים את עצמו. המשגיח שביקש מיענקי להצטרף לטיול, ויוסי שהתעקש על אותה מערה... רבי שלמה המשגיח ערך חשבון נפש אם הקו החינוכי בו נקט נכון היה, או שמא שגה. ליבו הכהו ונטה לתלות בעצמו את הקולר. ויוסי... יוסי לא מש מספר התהלים. הוא מתחנן לבני המשפחה שירשו לו לשהות ליד מיטתו של "רבי אברהם יעקב" בשעות שאין מי שיהיה שם.

אביו של יענקי יהודי חסידי, מלא אמונה זכה וצלולה, שיודע וחי את ההכרה שלא פלוני הוא הגורם והאשם בכל דבר שאירע או קרה, התמלא עליו חמלה והסכים. כיום אנו יודעים כי יענקי לא היה מחוסר הכרה ממש, יתכן שאם ירצה יכול הוא להתעורר, אלא שאינו רוצה. אינו רוצה לחיות. בוקר אחד סר מעליו הערפל המעיק באופן חלקי, ומתוך הטשטוש שמע את ביקור הרופאים. הרופא שקרב אל מיטתו לא הבחין בערנותו החלקית ובתוך הסקירה הסביר בידענות מופרזת: "הבחור הזה, בעיה גדולה. קיבל מכה חזקה בגולגולת ועבר ניתוח בראש שהציל את חייו. אך טרם התאושש. לפי בדיקות ראשוניות ככל הנראה מוחו נפגע קשות באזור מרכז הראיה. גם אם יתעורר כנראה לא יוכל לראות!".

הדברים הנחרצים שיקעו את יענקי בגל עמוק של דכדוך, ובחוסר רצון לצאת מהערפול. בתוכו קיננה מחשבה איומה, "סומא חשוב כמת! למה לי חיים?". המשפחה מבררת אצל הרופאים מדוע יענקי אינו מתעורר מחוסר ההכרה. והם עונים: "אין שום סיבה שלא יתעורר. הוא רק צריך לרצות...".

התשובה הזו גורמת למשפחה לשהות על יד מיטתו שעות ארוכות יותר, לדבר אליו, לבקש ממנו, לשיר שירים אהובים ועוד, אך מאום לא מועיל... ליענקי אח מבוגר ממנו בשלוש שנים – איציק, מאז ילדותם הם קשורים זה לזה בקשר עז בל ינתק. גם לאחר נישואיהם, כשיענקי מתגורר בעיר אחת ואיציק בקריה בעיר אחרת, הם שומרים על קשר רציף יום יומי. כבר שנים ארוכות שהם לומדים בחברותא טלפונית ספרי מחשבה ומוסר של הראשונים, דבר יום ביומו. איציק החליט שלא עת לחשות.

בערב שבת ארגן את כל בני המשפחה, האחים-הגיסים-האחיינים – בני הדודים וכל הקרובים יותר ופחות, לתפילת רבים בכותל המערבי שתתקיים במוצאי שבת הקרוב. השבת יצאה ובני המשפחה מתאספים אל הכותל זה אחר זה לתפילה שתבקע רקיעים, ועל יד מיטתו של רבי אברהם יעקב ניצב יוסי, גם הוא שקוע בספר התהלים, מבקש בתחינה פרק אחר פרק. לפתע נפתחת הדלת חרישית. אל החדר נכנס רבי שלמה – המשגיח הנערץ. רבי שלמה מודע היטב לחומרת המצב, אך לא מלאו ליבו להצטרף לתפילה בכותל המערבי, חש שאינו מסוגל להביט בפני המשפחה. מבחינתו כעת היא שעת הכושר לבוא ולבקר את האברך היקר השוהה במצב כה קשה. שמע מיוסי את מצבו של יענקי, והצטרף אליו לאמירת תהלים.

לאחר כשעה של תפילה משתפכת ומתחננת, פנה לפתע אל יוסי ושאל: "סעדת כבר הערב?". יוסי מביט במשגיח בפנים תמהות, בשבועיים האחרונים בקושי הצליח לבלוע משהו, וכאן בחדר הזה, ליד מיטתו של מחוסר ההכרה, מצפה ממנו המשגיח שיאכל?! המשגיח לא הניח לו. "הלא כעת מוצאי שבת, ומן הראוי לסעוד מלווה מלכה". התימהון לא סר מפניו של יוסי, "האומנם? חובה?! גם כאן בחדר?" והמשגיח בשלו: "סעודת מלווה מלכה אינה סעודה של הנאה גשמית, הגוף כבר התעדן במאכלי שבת שלוש פעמים ואינו מבקש כעת תענוגות נוספים. כעת זוהי סעודה של דוד מלכא משיחא, סעודה שכולה לשמים".

יוסי מצביע על חבילת עוגיות שנמצאת בחדר אך המשגיח לא מסתפק. "ראוי יותר ליטול ידיים". ממטבח המחלקה הוא מביא כמה פרוסות חלה שנותרו שם בדרך נס, מוזג שתי כוסות תה מהביל וסועד לצידו של יוסי בשתיקה. אלא שהשתיקה אינה אורחת רצוייה בסעודת מלווה מלכה. סעודה שכזו דרכה שתהא מתובלת בסיפורי צדיקים המרוממים את האדם טפח מעל הקרקע ומציבים אותו בעולם שכולו טוהר רוחני, עולם של טהרת המוח והלב, עולם של קדושה אפופה ברגש טמיר ונעלם... וכך הוא מספר ליוסי: "דע לך כי סעודה של ממש במוצאי שבת קודש היא מנהג המקיף את כלל ישראל.

מסופר על הגר"א מוילנא שפעם אחת חלה במוצאי שבת והקיא ולא היה יכול לאכול סעודה רביעית, אך לאחר שישן כמה שעות וחזר לכוחותיו, ביקש מבני משפחתו שיבדקו אם טרם עלה השחר, וכשראו שאכן עדיין לא עבר הלילה, ביקש שיפוררו עבורו כזית פת ויאכילוהו כדי שיקיים מצוות סעודה רביעית.

ועוד מסופר עליו, שפעם אחת הגיע אליו תלמידו הגדול רבי חיים מוואלוז'ין במוצאי שבת, שאלו הגר"א "האם אכלת

המשך בעמוד הבא...

סעודת מלווה מלכה?". רבי חיים השיבו "איני בקו הבריאות וחושש אני שהאכילה תזיק לי, הקלתי לעצמי לצאת ידי חובת הסעודה בעוגת דבש". הגר"א לא הסכים עימו וציווה עליו לקיים מייד את המצווה בפת.

וכך היו יושבים המשגיח יוסי ולא הבחינו השניים כי יענקי התעורר ומאזין לשיחתם, ואף הוא לא היה בו כוח להסב את תשומת לבם אליו. אך את הדברים שמע והחל זועק ממעמקי ליבו: "ריבונו של עולם!! חושה להושיעני ולהאיר את עיניי! אני מקבל על עצמי אם אתאושש ואבריא, להקפיד בכל כוחי לסעוד מלווה מלכה וליטול בה ידיים על הפת". מעבר לכך לא עמדו לו כוחותיו, ושקע שוב בערפל סמיך...

"נוסעים יקרים. אתם מתבקשים לחגור חגורות. בעוד עשרים דקות ננחת בנמל היתרו שבלונדון. הטמפרטורה על הקרקע 4 מעלות". קולו של הקברניט גרם לרבי אברהם יעקב להזדרז ולסיים את סיפורו כדי שהוא ובן שיחו עוד יספיקו לברך ברכת המזון על סעודת מלווה מלכה הממושכת שערכו.

שכן בדקה האחרונה לפני ששערי העלייה למטוס נסגרו ויענקי כמעט ונשאר בשדה התעופה, מצא יהודי יקר שהחזיק בצקלונו כמה לחמניות, כאלו שניתן ליטול עליהם ידיים, ובשמחה פרס מהן לרבי אברהם יעקב ובן לווייתו.

וכך סיים רבי אברהם יעקב את סיפורו, "כאמור הייתי מחוסר הכרה – אך מאותה קבלה שקיבלתי באותה סעודת מלווה מלכה שנערכה לצידי, חל שיפור של ממש במצבי. אחד מגדולי הרבנים עמם נועצו בני משפחתי הורה שמעתה והלאה ישתמשו בשמי המלא "אברהם יעקב", ולא "יענקי". אכן, חזרתי להכרה מלאה אחרי כמה חודשים. מאור עיני חזר אלי כאילו מאום לא אירע.

חמש עשרה שנים עברו מאז, וברוך ה' לא החסרתי מאז אף פעם סעודת מלווה מלכה אחת על הפת. גם בערב זה, למרות המהירות בה נחפזו לצאת תיכף אחר הבדלה ולהזדרז לטוס, הכנתי עמי כצידה לדרך כמה "כזיתים" ליטול עליהם ידיים, אלא שברוב חיפזון נשכחו. משום כך נקל לך להבין שאלמלא מצאתי לפני העלייה למטוס אותו יהודי טוב לב שחלק עמי פת לחמו, מוכן הייתי להפסיד את הטיסה... וכי חוש הראייה, מאור עיניים, אינו יקר יותר מאותם כמה מאות דולרים שעלה הכרטיס?!". מסיפור מפעים זה לומדים אנו את הכוח של קבלה טובה על ידי דיבור ואת הישועה שבאה בעקבותיה...!

ברכת אב-בית-דין

לבית הדין לענייני ממונות בחולון הגיעו לדין תורה חתן טרי והצלם שצילם את חתונתו. הצלם תבע את החתן על שסירב לשלם תשלום מלא עבור הצילום וההסרטה של החתונה כפי שנקבע מראש. החתן הנתבע מצד שני טען שאין הוא מוכן לשלם את כל הסכום שנקבע עם הצלם מפני שהוא לא עשה את עבודתו כראוי. ומדוע? רבנים חשובים רבים הגיעו לחתונה ולא צולמו, ולכן אין לחתן מזכרת מנוכחותם בחתונתו, והדבר מצער אותו מאוד. הצלם טען בלהט כי השתדל לעשות את הנדרש ממנו, אך הסיבה שלא הספיק לצלם את הרבנים החשובים היא, מפני שהם הגיעו לדקות ספורות והתערבבו בקהל הרב שנכח בחתונה, לכן הוא לא הספיק להגיע לכולם ולצלמם לפני שעזבו את החתונה.

ביה"ד שמע את הטענות והחל לדון. ולאחר שבדקו את כל הצדדים, נשאר ביה"ד בספק: מצד אחד החתן לא קיבל את העבודה כפי שדרש וציפה, מצד שני הצלם עשה כל אשר ביכולתו. ע"כ מחוסר ראיות, נשאר ביה"ד בספק. אב בית הדין פנה אל החתן ואמר לו: 'ראה, חתן יקר, הרי החתונה כבר הייתה, וכעת אתה יוצא לחיים חדשים עם כלתך. הצעתי לך היא שתוותר לצלם ותשלם לו את כל הסכום שקבעתם ביניכם, וכך בוודאי תזכה לחיים טובים עם רעייתך. אם תשאיר את הצלם עם צער וקפידה, הדבר לא יוסיף לכם'. ועוד הוסיף אב ביה"ד: 'ראה, אם תוותר לצלם ותשלם לו, אני אברך אותך בנוכחות הדיינים שתזכה עוד השנה לפרי בטן!' שקט השתרר בביה"ד והכל חיכו לשמוע את תגובת החתן. לתדהמתם הרבה החתן נעמד לעיני כולם והצהיר: 'איני מוכן לוותר לו! לא אשלם לו שקל נוסף על העוול שנגרם לי!' כל הנוכחים היו המומים. לא בכל יום נשמעת פניה נרגשת מאב ביה"ד אל אחד הצדדים בתוספת ברכה, כי אם יוותר ולא יעמוד על דעתו יזכה לפרי בטן, וכעת הוא מסרב לקבל את הברכה... באותו הזמן נכח באולם אברך שהגיע להתלמד כיצד נעשה בפועל דין תורה, וכששמע את פניית אב ביה"ד לחתן הוא התרגש מאוד ואמר: 'כבוד אב בית הדין! אני מוכן לשלם לצלם את כל יתרת התשלום ובתמורה אבקש שברכת הרב לפרי בטן תחול על אחותי הנשואה מזה עשר שנים ולא זכתה לילדים!' החתן, ששמע באותו רגע את בקשת האברך, הבין, כי ברכת אב ביה"ד אינה ברכה פשוטה אלא שווה הרבה.

הוא מיד חזר בו והכריז: 'אני חוזר בי! אני מסכים להצעת כבוד אב ביה"ד ומוכן לשלם לצלם את כל המגיע לו, ובלבד שכבודו יברך אותי ואת כלתי בפרי בטן!' 'זה כבד מאוחר מדיי' - קרא אב ביה"ד נחרצות - 'לאחר שלא הסכמת להצעה, גילית שאינך באמת מעוניין בכך, ולכן איני מוכן לעשות אתך עסקה זו!' החתן לא רצה לוותר על הברכה והחל להתחנן על נפשו: 'לא!

המשך בעמוד הבא...

לא! אני באמת מוותר לו!' וכדי להראות שהוא רציני, הוציא מכיסו צ'ק כדי לשלם לצלם, 'ובלבד שייתן לי הרב את ברכתו'. אב ביה"ד הרהר כמה רגעים, ואמר: 'אתה החתן תשלם לו את הסכום, ואני אברך אותך שתזכה לפרי בטן'. 'אך גם האברך המתלמד, שהיה מוכן לשלם לצלם את הכסף, ובלבד שאחותו תזכה בפרי בטן_אברך את אחותו שתזכה לפרי בטן עוד השנה, בריא ושלם!'. הכול היו מרוצים מהפשרה. החתן נתן מיד צ'ק לצלם ונפרדו בידידות, ואב ביה"ד עמד בנוכחות הדיינים ובירך את החתן ואת אחותו של האברך שיזכו עוד השנה להתבשר בשורות טובות. באותה השנה נפקדה הכלה בבת, וכמוה נפקדה אחותו של האברך באותה שנה, בבת בריאה ושלמה אחרי עשר שנים של ציפייה ארוכה וקשה לפרי בטן! הא לך כוחו של ויתור! אין ספק כי קשה לאדם להעביר על מידותיו ולוותר לזולת בזמן שהוא בטוח בצדקת טענתו, אך אם האדם היה יודע מה הגמול הניתן בשמיים על כך, היה מוותר על עקשנותו וגאוותו...

(ברכת דוד)

שביבים / שאול שיף

סגולה לעשירות

היה זה בתקופת מלחמת רוסיה - יפן שהתחוללה בשנים תרס"ד-תרס"ה. כל הדרכים מלאות היו בגייסות של המדינות שנלחמו זו בזו, וכיון שכך, גם היהודים סבלו רבות כתוצאה ממלחמה זו, אם יהודים שנאלצו לשרת בצבא, ורבים מהם לא חזרו בחיים לבתיהם הי"ד, ואם המוני יהודים שנאלצו לברוח מבתיהם למקומות אחרים כדי לגור שם עד יעבור זעם. בין הנמלטים היה גם ר' שמואל, שנאלץ לברוח מביתו שברוסיה אל מקום אחר, עד אשר ימצא מנוחה לנפשו. כך הלך וגלה גולה אחר גולה כאשר אין אתו יודע עד מה, מתי יגיע כבר אל המנוחה ואל הנחלה. באחד הימים, בעודו יושב בעיר פלונית, שמע קול רעם מטוסים מעליו. הוא נבהל מאד, שכן הרגיש כי בעוד דקות מספר יפוצצו הללו את כל הסביבה וכל הנמצאים מתחתיהם, ואז גם אחת דתו להמית.

בשל כך קם שוב והחל להימלט לכל אשר נשאוהו רגליו, הוא רץ בין הקוצים ובין הברקנים, אבל אז הרגיש כי הציצית שלו נתפסה בין הקוצים, והפתילים של הציצית נקרעו... באותו רגע נעצר ר' שמואל על מקומו ולא המשיך להימלט, על אף הסכנה הגדולה שהייתה להימצא בטווח פגיעתם הרעה של המטוסים המפציצים שמעליו. אמנם נתון אני בכל רגע לסכנת מות, חשב, אבל מאידך, לא אלך לרגע אחד עם ציצית פסולה, ויהי מה! ואף באם אמות כאן במקום! - החליט.

כך נותר ר' שמואל על מקומו, באמצע השדה, כשאינו רואה מוצא מהסבך שנקלע אליו. משך יומיים שלמים שהה ר' שמואל לבדו בשדה, עד שהזדמנה לו סייעתא דשמיא מיוחדת. עודו יושב בשדה, חלף במקום יהודי פלוני, והלה, בראותו יהודי יושב באפס מעשה באמצע השדה, נחרד אליו וישאלהו לאמר: מה לך יושב כאן באמצע השדה בימים טרופים שכאלו? הרי סכנה ליישב כך כאשר יש כאן את המטוסים המפציצים כל חלקה טובה? ור' שמואל סיפר לו ככל אשר אירע לו, הכיצד נקרעה הציצית שלו ולכן אינו יכול להמשיך בדרכו, כיון שאינו יכול ללכת עם ציצית פסולה.

למרבית הפלא, לאותו יהודי היה באמתחתו טלית קטן נוסף, וחיש מהר הוציא את הטלית קטן מחיקו ונתנו לר' שמואל. ר' שמואל לבש את הציצית, הודה ליהודי על חסדו אשר גמל עמו, ופנה לילך מהמקום תוך שהם נפרדים לשלום האחד מזולתו.

לימים, היגר ר' שמואל מרוסיה ונתיישב בפולין, שם פתח עסק כלשהוא, ואז, החלה ברכת ה' לשרות עליו בכל מעשי ידיו אשר עשה. החנות הקטנה הפכה לעסק גדול, ועם השנים לבית מסחר עצום, עד שבבית מסחרו עבדו פועלים רבים הסרים למשמעתו של ר' שמואל ועושים ככל אשר יצוה עליהם. הונו של ר' שמואל הלך וגדל, וילך האיש וגדל עד כי גדל מאד בעושרו העצום.

לצד עושרו הרב נודע ר' שמואל גם במידת חסידותו. חסיד מופלג היה למורו ורבו הרה"ק רבי יחזקאל מראדומסק זיע"א בעל ה'כנסת יחזקאל', ומעת לעת היה נוסע אל רבו כדי לקנות במחיצתו את דרכי השלימות בתורה ובחסידות.

באחת הפעמים עת הגיע אל הרבי, נפנה הרבי ושאלו שאלה שלא מן העניין: אמור לי ר' שמואל, הכיצד זה נעשית לעשיר גדול כל כך? הרי בשנים קשות כאלו קשה מאד ליהודי להתעשר בעושר רב כשלך. אפשר מעשה טוב בא לידך בשלו זכית להתעשר?" אלא שר' שמואל לא ידע להצביע על מעשה טוב מיוחד שעשה. ואולם, לאחר מחשבה, סיפר לתומו לרבי אודות המעשה שאירע לו בזמן מלחמת רוסיה-יפאן, אז נזהר מאד שלא לילך רגע אחד בציצית פסולה, על אף המסירות נפש הגדולה שהיה צריך לכך בזמן של מלחמה, עד שנזדמן לו יהודי שהמציא לו טלית קטן.

משמע הרבי את הדברים, נענה ואמר לו: אכן, ר' שמואל בזכות הזהירות הגדולה שלך במצות ציצית זכית לעושר רב כל כך. שהרי חז"ל כבר אמרו (שבת לב:) 'כל הזהיר בציצית, זוכה ומשמשין לו שני אלפים ושמונה מאות עבדים', ואתה, כיון שזהיר הנך ביותר במצוות ציצית, זכית לעושר רב ולמשמשים שישרתו אותך.

(כתר כהונה)

הלומד בעת צרה, זכותו גדולה יותר

וְהַתּוֹרָה שֶׁלּוֹמֵד הָאָדָם בְּעֵת צָרָתוֹ, גְּדוֹלָה זְכוּתָהּ הַרְבֵּה, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (קה"ר ב ט) עַל מַה שֶּׁאָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (קהלת ב ט) 'אַף חָכְמָתִי עָמְדָה לִי', 'חָכְמָתִי' שֶׁלָּמַדְתִּי בְּ'אַף' הִיא שֶׁעָמְדָה לִי', דְּהַיְינוּ שֶׁלָּמַד חָכְמָה אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה בַּחֲרוֹן אַף וְצָרָה גְּדוֹלָה. מִכָּאן אַתָּה לָמֵד, שֶׁגְּדוֹל כֹּחַ זְכוּת הַלּוֹמֵד תּוֹרָה מִתּוֹךְ צָרָה, לַלּוֹמְדָהּ מִתּוֹךְ מְנוּחָה.

(אלף בינה אות כ"ף ג)

פעל לו ישועה לאריכות ימים

וכך מסופר נוראות על דף השער של הקונטרס 'נזירת שמשון': "ספור נפלא ממה שעבר על הה"צ מהר"ש זצ"ל בעל הקונטרס הלז", וזה תורף הסיפור:

"פעם אחת שבת [הרה"ק רבי שמשון] בק"ק מעזיבוז אצל הגאון הקדוש מאפטא זצוק"ל, אז פקד עליו [הרה"ק מאפטא] לעשות שולחנו בבית מלונו בש"ק ויתנהג כמנהגו בביתו, ויהי לפלא, כי לא נודע טעם הדבר. ובסעודת שחרית ביום ש"ק ההוא, כאשר הסב הה"ק מאפטא על שלחנו, פתח ואמר: תדעו כל המסובין כאן, איך טובה גדולה עשיתי להרב ר' שמשון שיחי' מזבריזא במה שצוויתיו ליישב על שולחנו לעצמו, כי בעולם העליון קרי כרוזא בחיל, אשר אחד מהב"ד של מעלה יעזוב את מקומו, בעבור כי אחד מזרעו בדור השלשה עשר המיר את דתו ר"ל ונפקד מקומו שמה, על כן יעלה אחד מהצדיקים מעולם הזה אל עולם העליון ולמלא את מקומו. וישאלו לאמור מי יעלה, אז אמר הרב הצדיק הקדוש מוהר"ר יחיאל מיכל מיאמפלי (-ה"ה המגיד מזלאטשוב) זצוק"ל: הן יש בעולם בן הרב ר' פייבוש הלוי מזבריזא ושמו ר' שמשון והוא ראוי לאותו אצטלא. עניתי ואמרתי ע"ז לאמור: אמנם כן הוא, כי זה הרב ר' שמשון ראוי ליישב על מקום הנפקד בסנהדרי מעלה, אולם עודנו דרוש הוא לחפץ טובת ישראל להיות בעוה"ז אתנו בחיים חיותו, לכן צוויתיו לשבת על שולחנו ולעשות אך טוב לישראל".

{מתוך גיליון עלים לתרופה מאמרו של הרב ישששכר בעריש וייס}

כיצד מוכיחין / הרב ישראל בלומנטל

סיפר ראש ישיבת טשעבין הרה"ג הצדיק רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל:

סיפר לי א' מתלמידי החכמים המופלגים בדורנו, כי בהיותו נער צעיר כבן י"ד שנים, הגיע אליו חבר שלקח את מפתחות הרכב של אביו ללא רשות, ואמר לו: הבה אלמדך לנהוג. אחרי שהורה לו מספר 'כללי נהיגה' והראה לו 'כיצד נוהגים' בפועל, נתן לו לנהוג במכונית... בדרך, באמצע הנהיגה, הבחין מיודענו ה'נהג' באחד מרבני ישיבתו העומד בשולי הדרך. הבחור שדעתו הייתה זחוחה עליו, עצר את הרכב, ושאל את הר"מ אם הוא רוצה 'טרמפ'... כמובן שהר"מ השיב בשלילה מוחלטת, והבחור ראה שהר"מ עומד המום מהבחור הצעיר תלמיד ישיבתו הנוהג ברכב ללא רישיון...

משהמשיך בנסיעה, הבין את חומרת מעשהו, ואף חשד שהר"מ ידווח מיידית לאביו על מעללי בנו היקיר. לכן מיד כאשר שב לביתו פנה לישון, התכסה בשמיכה ועשה עצמו כישן, כאשר לבו חושש ודואג מפני הבאות. למחרת בבוקר, להפתעתו קרא לו אביו והזהירו בעדינות ואמר 'בני, ידוע תדע כי מה שעשית אתמול זה מאוד מסוכן, הנני מזהירך שלא תעשה דברים כאלו יותר!', ולפליאת הבחור, בזה תם ה'נאום' ותמה התוכחה...

כעבור כמה חודשים, התקיים בישיבה מבחן פומבי [מבחן לכל התלמידים, בנוכחות כל ההורים]. א' התלמידים נשאל שאלה ולא ידע להשיב. מיודענו ה'נהג' שהיה גם בעל כשרון לא קטן, השיב מיד על השאלה, כאשר מבין ריסי עיניו ניכרה שמחה בולטת לאיד על כשלונו של חברו. כאשר הגיע הביתה בתום המבחן, המתין לו אביו אלא שהפעם נתן לו 'מנה אחת אפיים' - כזו שמעולם לא קיבל מאביו...

הנער מירר בבכי, אך תמה בפני אביו מדוע כעת יצא מגדרו, ואילו כאשר נהג ברכב וסיכן את חייו, נהג בתוכחתו ביתר עדינות? השיבו אביו: מדוע אינך מבין? על השטויות שעשית כשסיכנת את עצמך, הרי בטוחני שכאשר תגדל תבין לבד שלא עשית כהוגן, על כן לא הייתי צריך להוכיחך ב'רצועה' אלא בשבט לשון עדינה יחסית. אבל על מידות רעות שהנך שמח לאיד חברך, על זה צריך לעבוד מקטנות, ואם לא עוקרים את שורשי המידות הללו כעת בתחילת הדרך, קשה מאוד אחר כך לתקנם בגיל מאוחר יותר.

[מתוך ווי העמודים]

***

אחד מאנשי החסד המיוחדים בדור הקודם, היה רבי שמואל יצחק שטרן זצ"ל, מי שהיה חבר בהנהלת בית היתומות הירושלמי 'בית לפליטות', מייסד בית ההחלמה ליולדות בשכונת בית וגן שלאחר מכן עבר לטלז סטון, ומייסד 'קריית בנות'.

בנו, הרב אברהם ישעיהו יבלחט"א, מספר:

אבא היה נכדו של הצדיק האמריקאי הנודע רבי יעקב יוסף הרמן זצ"ל, שדמותו התפרסמה ביתר שאת לאחר שבתו הגב' שיין פרסמה את הספר 'הכל לאדון הכל', שסיפק לרבים הצצה אל תוך הבית המיוחד הזה. אבי מורי התייתם מאביו, רבי יום טוב ליפמן שטרן זצ"ל, בעת שהיה צעיר לימים, ומאז התחזק עוד יותר הקשר בינו ובין הסבא רבי יעקב יוסף הרמן, שגידל אותו כאילו היה בנו, וטיפח אותו במסירות ובאהבה רבה. כשהגיע לפרק 'האיש מקדש', חיפשו לו שידוך מתאים. באותה עת אבי למד בארץ הקודש, ואימו התגוררה עדיין בחו"ל, לכן התגורר אבי בביתו של הסבא רבי יעקב יוסף שכבר עלה ארצה. והנה ביום מן הימים הוצעה לאבי הצעת שידוך מעניינת, ונראה היה שיש על מה לדבר. אבל הסבא, רבי יעקב יוסף הרמן, אמר שלפני שמתחילים להתקדם עם זה, הוא רוצה ללכת לבית משפחת המדוברת ולהפתיע אותם. הוא רוצה לבדוק איזה בית זה, אם זה בית של יהודים יראי ה', אם הסגנון שלהם הוא סגנון תורני וירא שמים, או אולי הם לא כל כך מתאימים.

אמר ועשה - עלה על אוטובוס ונסע לשכונה בה התגוררה אותה משפחה, החזיק בידיו פתק עם הכתובת והחל לחפש. הוא הלך אנה ואנה, יהודי מבוגר עולה חדש, היה זה יום חם מאוד, והסבא לא הצליח למצוא את הכתובת המבוקשת. ניסה לשאול אנשים, אבל לא היתה נפש חיה ברחוב, אולי בגלל החום העז, אולי היתה זו שעה שכולם היו בעבודה... הוא עלה לבניין הסמוך, נקש בדלת וחיכה שיפתחו לו כדי לשאול איך מגיעים לכתובת שהוא מחפש. מתוך הבית עלה רחש של תנועה, העינית שבדלת כהתה לרגע,

מישהו הציץ, התבונן בו ו... החליט שלא לפתוח את הדלת. הוא עבר לדלת הבאה וגם שם לא פתחו לו. ניסה לעלות קומה, עבר לבניין אחר, ניסה ברחוב השני, אף אחד לא פותח את הדלת. סבא חזר הביתה ואמר לאבי מורי זצ"ל, שזה לא יילך. את השידוך הזה הוא דוחה, הוא לא מוכן לעשות כזה שידוך. אבא ניסה לברר איזה פסול מצא בהצעה? האם יש להם בבית דברים פסולים? אין להם מזוזה בפתח, מה יכול כבר להיות??? ..."אבל הסבא ענה לו תשובה פסקנית: "אנחנו לא משתדכים עם משפחות מסדום. סדום? איך הגענו לסדום? אמר לו הסבא, משפחה שמתגוררת בשכונה שבה אנשים לא פותחים את הדלת לאדם מבוגר ביום כל כך חם, זאת משפחה שגרה בשכונה שאינה יודעת מה זה חסד. גמילות חסדים זה השורש והבסיס הכי חשוב לבית יהודי, אנחנו לא יכולים להשתדך עם אנשים שגרים במקום כזה, אנחנו משתדכים רק עם אנשים שמבינים ושכל הסביבה שלהם מבינה שחסד זה דבר שחייבים לעשות, ושעושים אותו בשמחה!

ביאור ברכת יצחק ליעקב "ויתן לך"

/ הרב שמעון ממן שליט"א

"ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו ויברכהו, ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה' ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ... יעבדוך עמים... הוה גביר לאחיך וישתחוו לך בני אמך...". מבאר רבינו אור החיים הקדוש, למה פתח הכתוב "ויתן לך..." בוא"ו החיבור, כיון שבא הכתוב להמשיך את הנ"ל בסמוך "ויברכהו", ובא להוסיף ברכה על ברכה. דלעיל כוון הכתוב "ויברכהו" למפתח הברכות, שנתן ה' לאברהם את הכח לברך את מי שירצה, ואברהם מסרם ליצחק ועתה מסרם יצחק ליעקב.

עוד מבאר רבינו, ש"ויברכהו" מכוין לברכות הרוחניות, ואחר כך אמר "ויתן" בוא"ו החיבור להורות על הברכה הגשמית בעניני העולם הזה, שאינו אלא כחלק נספח לברכה הרוחנית, עכ"ד. וזה הביאור הולך יפה עם פירוש רש"י שכתב, מלמד שנכנסה עמו ריח גן עדן. וביאר השפתי חכמים ומה שאמר "ריח בגדיו", היינו בגדיו הרוחניים מעשיו הטובים חלקו לגן עדן. כלומר שבגדי האדם הוא רמז ללבוש הרוחני שלו, הנעשה מלימוד וקיום המצוות בעולם הזה. ולכן מסתבר לומר שגם "ויברכהו" הנזכר באותו פסוק, אינו מדבר אלא בברכה הרוחנית. שיזכה להתעלות בעולם הזה, באופן שינחל את העולם הבא בשלימות הראויה. והברכה הגשמית בעניני העולם הזה, אינו נובעת אלא מכח התורה ושמירת המצוות.

ולפי זה נראה לבאר ענין מה שציווה יצחק את יעקב לגשת אליו, הגם שכבר ניגש אליו קודם לכן לבודקו אם הוא עשו, וכן ניגש אליו להביא לו את לאכול, ושם לא נזכר שהריח ממנו ריח של גן עדן עמו. ולפי פשוטו י"ל שלא היה קרוב אליו, והראיה שלא נזכר שם ענין הנשיקה, כנזכר כאן בגישתו האחרונה. אך זה קשה, שהרי אותו ריח של גן עדן הוא ריח רוחני, ולא שייך בזה קרבת מקום.

ונראה לבאר, כי הברכה הגשמית הנובעת מכח התורה, ניכרת גדולתה וסגולתה בעיני הרואה. וכשהביא יעקב ליצחק אביו את המטעמים שהכין לו, הרגיש בהן את כח התורה הטמון בהן. והוא שאמר לו יצחק ליעקב "מה זה מהרת למצוא בני", כלומר היאך הגיע לידך כ"כ הרבה מטעמים, בזמן קצר שלא כדרך הטבע. זאת ועוד שהבאת לפני את המטעמים הראויים לי, שאין כאן איזה דבר שלא בא מכח הקדושה. וע"ז השיבו יצחק "כי הקרה ה"א לפני" לא ייחס את ההצלחה אליו, לא מבחינת כח הגשמי ולא מבחינת כח הרוחני. אלא ייחס ההצלחה לבורא עולם בזכותו של אביו, ולכן אמר לו "כי הקרה ה' אלקיך" ולא אמר ה' אלוקינו. וכן יש לדקדק אחר כך שאמר לו יצחק ליעקב בנו "ואכלה מציד בני", ולא אמר סתם ואכלה. כיון שיעקב הרגיש במטעמים שהביא יעקב, דבר רוחני גבוה, שאותם מטעמים גשמיים נבעו מכוח תורת יעקב.

לכן אמר לו אחר האכילה שיגש אליו לנשקו, שענין הנשיקה הוא חיבור הפה והשפתים, הכלי הקדוש בו עוסקים בתורה, ועל ידי העסק בתורה מגיע לידי קיום מצוותיה. ועל כן באותה העת שנשקו, הריח את ריח גן עדן מתוך פיו. והבין שהסכימה דעת ה', לברך את בנו הנמצא לפניו. וזהו שסיים הכתוב "ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'" כלומר שהסכימה דעת המקום ב"ה לברך אותו.

וכן אמרו חז"ל שכאשר אומרים דבר תורה בשם חכם שנפטר מן העולם הזה, שפתותיו דובבות בקבר. כי השפתים הם הכלי למצוות עשה של תלמוד תורה, אשר על ידן הגיע לכל השגותיו הרוחניים. וכן אמר בדרך שבח אחד מחכמי התלמוד על חברו כשאמר דבר תורה, שפתים ישק משיב דברים נכוחים.

סגולה לזיווג הגון

כתב בספה"ק אגרא דכלה (פר' ויצא): מקובל בידינו דכול מי שצריך לישא אישה יאמר בכל יום פרק קכא שבתהלים קודם יהיו לרצון שלפני עקירת רגליו. והרחיב בזה בספרו אגרא דפירקא (אות ס"ג) בשם הרמ"ע מפאנו (עשרה מאמרות, מאמר תיקון דין, ח"ד פי"ז) וז"ל: "כל האומר מזמור שיר למעלות אשא עיני אל ההרים וכו' (תהלים קפיטל קכ"א) סוף כל תפילותיו, קודם עקירת רגליו, מזמנין לו בת זוגו ההוגנת לו" עכ"ל.

בדומה לזה סיפרה הרבנית קניבסקי ע"ה (מאחורי הפרגוד עמ' 346), כי בהיותה בת עשר, יום אחד אביה מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל נשאר להתפלל בבית כי לא הרגיש טוב, והבחינה כי לאחר שפסע 'עושה שלום' טרם ששב למקומו התעכב זמן מה ומלמל בפיו.

ושאלה אותו מה האי, ואמר לה כי מסורת בידו מזקינו בעל ה"לשם" סגולה לומר קודם שחוזרים מאמירת 'עושה שלום' - "שיר למעלות אשא עיני אל ההרים". והוסיפה לאחר שנים סיפר לה תלמיד חכם פלוני כי קבוצת בחורים מבוגרים ששמעו על סגולה זו, ועשו כן, לאחר תקופה כולם התארסו עכ"ד.

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net